

*מסכת עבודה זרה דף י"ב

משנה

יום איד בעיר חוצה לה מותר יום איד לעבודת כוכבים שנוהגים בו בני עיר אחת, מותר לשאת ולתת עם היושבים חוץ לעיר, שאין שייכים עם אותה עבודת כוכבים, שבנוהג זה עובד את שלו וזה עובד את שלו. ואם האנשים שמחוץ העיר חוגגים יום אידם, מותר לשאת ולתת עם אנשי העיר, שבסתמא אין עובדים לאותה עבודת כוכבים ביום זה.

ומי שצריך להפגש עם אחד מבני אותה העיר ביום עבודת כוכבים שלהם, אם הדרך המובילה לעיר משמשת רק את בני העיר ואינה משמשת לעיר אחרת, אסור ללכת לשם מפני חשד שנראה כמהלך לעובדה. ואם דרך מסלול זה הולך גם לעיר אחרת מותר, שיאמרו 'למקום אחר הולך'.

גמרא

שיעור הנחשב חוץ לעיר שואלת הגמרא, מהו המרחק שנחשב מחוץ לעיר, שמשם מותר לשאת ולתת עם יושביו? אמר רבי שמעון בן לקיש משום רבי חנינא, כגון 'עטלוזא' שהוא שוק הבהמות של עזה, שכשעבדו בעזה הותר לקנות בשוק הבהמות. ויש אומרים, שלא פרשו זאת על המשנה אלא ששאל רבי שמעון בן לקיש מרבי חנינא, עטלוזא של עזה הסמוכה לעיר מאד, האם גם בזה התירה המשנה לשאת ולתת עמם ביום אידם שבעזה או לא? אמר לו, האם לא הלכת מימך לעיר צור שבה דרים ישראל ועובדי כוכבים יחד? ששם היית רואה איך ישראל ועובד כוכבים מבשלים שתי קדירות על גבי כירה אחת. ואף על פי שההיתר סמוך מאוד ליד האיסור, לא חשו להם חכמים. ואם כן גם בשוק של 'עטלוזא' לא גזרו.

גוי שמחוץ העיר לא נחשב כעובד לע"ז שבעיר שואלת הגמרא, מה התכוון בתשובתו ש'לא חשו להם חכמים', שמשום כך נאמר שגם לגבי שוק הבהמות לא גזרו? אמר אביי, הראיה היא ממה שלא חששו לאיסור של בשר נבילה שהוא מהתורה. שאף שכשיסתובב היהודי יכול הגוי לתת חתיכת בשר בקדירתו של היהודי, לא גזרו משום הספק. וכן כאן לא חששו לאיסור דמי עבודת כוכבים⁶¹. ואף שיתכן והבהמה שקנו מהיהודי מיועדת להקרבה לחגם, לא חששו כיון שגויים שמחוץ העיר לא מוחזקים לעובדי עבודת כוכבים של בני העיר. רבא אמר, אין לומר שהלימוד משום שלא חששו לאיסור, שהרי יש הבדל ביניהם. שיתכן ובנבילה התירו משום שאין לעובד כוכבים הנאה ממעשהו וחושש שאם יראהו

61 והוא איסור דאורייתא, מ'לא ידבק בידך מאומה וגו' (דברים יג, יח). רש"י.

היהודי יתבעהו לדין. אבל כאן מתכוין הגוי לעשות רצון חבירו העובד כוכבים. אלא 'לא חששו להם חכמים' לאיסור בישולי גויים שמא הגוי יבשל עבורו, וכן כאן לא חששו לאיסור משא ומתן עם גוי ביום אידו, שהגוי שמחוץ העיר לא נחשב כעובד עבודת כוכבים עם בני העיר.

בישולי נכרים רבה בר עולא אמר, רבי חנינא לא התיר לשאת ולתת עם בני עטלוזא ביום אידם של בני עזה, שאין הדין דומה להיתר שהתירו בשתי קדירות. ששם אין לחשוש משום בישולי עובדי כוכבים, כיון שהיהודי כבר חתה בגחלים. אבל כאן יש לחוש שמא העובד כוכבים שייך עם בני העיר בחגם הואיל וסמוכה לה, ומה שמשנתנו התירה זה במקום מרוחק יותר. ורבי חנינא אמר שלפני חגם מותר, שכשם שלגבי המקרה בשתי קדירות לא חשו חכמים שמא ניתזה טיפה מקדירתו של הגוי לשל היהודי, גם משום שהוא איסור קל, וגם משום שאינו שכית. ועוד, שאם כן שכית בטל ברוב. כן לפני אידיהם לא חשו להם חכמים לאיסור מסחר עם בני השוק שמחוץ לעזה, אף על פי שסמוכה לה ממש.

למדנו במשנה שדרך המובילה לעיר שיש לגויים יום לע"ז, אם אינה מובילה אלא לעיר אסור ללכת בה ביום אידם. תנו רבנן, עיר שיש בה עבודת כוכבים, באותו היום של חגם אסור ליכנס לתוכה, משום חשד שיאמרו שנכנס לעבוד לע"ז, ולא מתוכה לעיר אחרת, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, כל זמן שהדרך מיוחדת לאותו מקום אסור, אין הדרך מיוחדת לאותו מקום מותר.

דברים שחכמים גזרו שלא לעשות משום שנראה כעובד לע"ז ועוד מובאים מקרים נוספים, שבהם חכמים גזרו שלא לעשות משום שנראה כעובד לעבודת כוכבים. וכן מי שנתחב לו קוץ ברגלו בפני עבודת כוכבים, לא ישחה ויוציאנו מרגלו, וכן מי שנתפזרו מעותיו בפני עבודת כוכבים לא ישחה ויטלם, וכן לא ישחה וישתה ממעיין הזורם לפני עבודת כוכבים, וכן לא ישתה מתוך מזרקה כשהמים קולחים מתוך פיו של צורת האדם שבה, ובכולם הטעם שנראה כמשתחווה לעבודת כוכבים, ואם אינו נראה מותר. כיוצא בו, לא יניח פיו על צינור שמחובר לקרקע וישתה, שמא יבלע עלוקה ויסתכן.

ומבררת הגמרא, מה כוונת הברייתא במה שאמרה 'ואם אינו נראה מותר', אם הכוונה שאחרים אינם רואים אותו, הרי גם באופן זה אסור. שאמר רב יהודה בשם רב, כל דבר המותר לעשותו, שאסרו חכמים מפני מראית העין שמא הרואהו יחשוד שעושה דבר עבירה, אפילו במקום שאין אדם רואה כבחדרי חדרים אסרוהו? אלא כך נאמר בכוונת הברייתא, אם אינו נראה כמשתחווה לעבודת כוכבים, אלא באופן שפונה אחריו או צידו לצד עבודת כוכבים, מותר.

הצריכות להשמיע ב'קוץ'
'מעות' 'מעייך' ו'מזרקה'

ומבארת הגמרא שהברייטא הוצרכה להביא את כל
המקרים 'קוץ' 'מעות' 'מעייך' ו'מזרקה'. שאם היו שונים

רק 'קוץ', היה מקום לומר שדווקא בזה אסרו ליטלו בפני ע"ז, כיון שאפשר ללכת
עד שיעבור מלפניו ואז יוצאינו. אבל כשנפלו לו מעות, כיון שאינו יכול ללכת
משם בלי שיטלם בזה מותר, לכן הצריכו להשמיע שגם כן אסור. ואם היו כותבים
רק את הדין במעות, היינו אומרים שאסרו משום שזה ממון, אבל בקוץ שזה משום
צער מותר, לזה השמיעו שאסור. ואם היו כותבים את שניהם, היינו אומרים
שבשניהם אסרו כיון שאין בזה סכנה, אבל ב'מעייך' שאם לא ישתה ימות ויש בזה
סכנה התיירו, לכך השמיעה הברייטא שגם בזה אסרו. ומסיימת הגמרא, שהטעם
שכתבו את הדין במזרקה שלא יניח את פיו על מקום יציאת המים, לא שיש בזה
חידוש נוסף אלא שנכתב אגב הדין האחרון 'כיוצא בו לא יניח פיו על גבי הסילון
וישתה מפני הסכנה'. שאילו היו כותבים רק את הדין במעייך לא היינו יודעים דין
זה כיון שבמעייך הואיל והמים מונחים לפניו יכול לבדוק את המים, לכן השמיעו
שכשאינו רואה את המים יש בזה סכנה ואסור. ומבארת הגמרא שהסכנה בזה,
שלא לא יראה וישתה עלוקה.

שתיה מנהרות ביד אחת
ובשתי ידים

תנו רבנן, לא ישתה אדם מים לא מן הנהרות ולא מן
האגמים, לא בפיו ולא בידו אחת שממהר וזורק בפיו

ואינו בודק, אבל בשתי ידיו יכול לעכבו בידו ויעייך. ואם שתה דמו בראשו, מפני
הסכנה. וגם בזה מבארת הגמרא שהסכנה שמא ישתה עלוקה. ומוסיפה הגמרא
שברייטא זו מסייעת למה שאמר רבי חנינא, הבולע עלוקה של מים בשבת, מותר
להחם לו מים חמים לשתות, כיון שיש בזה סכנת נפשות. ומעשה באחד שבלע
עלוקה של מים, והתיר רבי נחמיה להחם לו חמין בשבת. ואמר רב הונא בריה דרב
יהושע, בתוך זמן שמחממין לו המים, ישקוהו חומץ שלא ימהר למות.

אמר רב אידי בר אבין, מי שבלע צירעה, לא יוכל לחיות, ומכל מקום שישקוהו
רביעית של חומץ חזק, שעל ידי כך יוכל לחיות עוד מעט כדי שיילך ויצווה
לביטו.

שתית מים בלילה

תנו רבנן, לא ישתה אדם מים בלילה אפילו מהכלים,
ואם שתה דמו בראשו מפני הסכנה. ומבארת הגמרא

שהסכנה היא משום 'שברירי' שהוא שד הממונה על מכת סנורים. ואם שתה, אם
יש מישהו אחר עמו, יעיר אותו ואמר לו 'צחינא מיא'. ואי אין אדם איתו, יקשקש
בכיסוי החצבא על החצב, שנראה כאילו יש מישהו איתו, ויאמר לעצמו 'פלניא בר
פלניתא: אמרה לך אימך אודהר משברירי ברירי רירי רי בכסי חוירי', שהוא
לחש. שעל ידי שממעט והולך משמו של השד, מבריח את השד משם.

